

Originalas nebus siunčiamas

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA
ASMENS SVEIKATOS DEPARTAMENTAS**

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 33, LT-01506 Vilnius, tel. (8 5) 266 1400,
faks. (8 5) 266 1402, el. p. ministerija@sam.lt, www.sam.lt.

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603472, PVM mokėtojo kodas LT 100001082215

Lietuvos psichiatrų asociacijos prezidentui
doc. Alvydui Navickui

2013-08-07 Nr. (10.1.2.1.-22)10- 6698

Lietuvos vaikų ir paauglių psichiatrų draugijos
pirmininkei Virginijai Karalienei

Ambulatorinių psichikos sveikatos centrų asociacijos
pirmininkei Vidai Matulionienei

Sveikatos apsaugos ministerijos specialistams
konsultantams vaikų ir paauglių psichijai:
Doc. S. Lesinskienei
Doc. D. Leskauskui

**DĖL VAIKŲ, TURINČIŲ ELGESIO IR EMOCIJŲ SUTRIKIMŲ BEI NETURINČIŲ
NUSTATYTOS NEGALIOS, APGYVENDINIMO IR PRIEŽIŪROS VAIKŲ GLOBOS
NAMUOSE**

Į Sveikatos apsaugos ministerija kreipėsi Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos dėl vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios, apgyvendinimo ir priežiūros vaikų globos namuose problemų ir siūlymų (raštas pridedamas).

Prašytume Jūsų **iki 2013 m. rugsėjo 2 d.** pagal kompetenciją įvertinti pateiktus siūlymus ir pateikti poziciją minėtais klausimais Sveikatos apsaugos ministerijai.

PRIDEDAMA. 20 lapų.

Bendrosios medicinos pagalbos skyriaus vedėjas,
laikinais vykdantis departamento direktoriaus funkcijas

Arvydas Gabrielavičius

O. Vitkūnienė, (8 5) 260 4713, odeta.vitkuniene@sam.lt

Lietuvos pirmininkavimas
ES Tarybai 2013

ADRESATAI:

Lietuvos psichiatrių asociacijos prezidentui
doc. Alvydui Navickui (alvydas.navickas@mf.vu.lt)

Lietuvos vaikų ir paauglių psichiatrių draugijos pirmininkei **Virginijai Karalienei** (gyd.virginija@gmail.com)

Ambulatorinių psichikos sveikatos centrų asociacijos pirmininkei **Vidai Matulionienei**
(psichikos@centras.lt; lapsca@gmail.com)

Sveikatos apsaugos ministerijos specialistams konsultantams psichiatrijai:

Doc. S. Lesinskienei (sigita.lesinskiene@mf.vu.lt)

Doc. D. Leskauskui (psichiatrijos.klinika@kaunoklinikos.lt; rastine@kaunoklinikos.lt; dleskauskas@yahoo.com).

VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBA PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS

Biudžetinė įstaiga, A. Vivulskio g. 13, LT-03221 Vilnius, tel. (8 5) 231 0928, faks. (8 5) 231 0927,
el. p. info@vaikoteises.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188752021

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo
ministerijai

2013-08-01 Nr. S-3228

Originalas paštu siunčiamas nebus

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo
ministerijai

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos
ministerijai

Kopija
Lietuvos Respublikos lygių galimybių
kontrolierei, pavaduojančiai vaiko teisių
apsaugos kontroliere, Aušrinei Burneikienei

Vaiko teisių apsaugos skyriams

DĖL VAIKŲ, TURINČIŲ ELGESIO IR EMOCIJŲ SUTRIKIMŲ BEI NETURINČIŲ NUSTATYTOS NEGALIOS, APGYVENDINIMO IR PRIEŽIŪROS VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) informuoja, kad pastaruoju metu vis dažniau gauna savivaldybių Vaiko teisių apsaugos skyrių (toliau – VTAS) užklausas dėl vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų ir neturinčių nustatytos negalios, apgyvendinimo vaikų globos namuose (toliau – VGN), jų priežiūros globos įstaigoje ir teisių bei teisėtų interesų užtikrinimo.

Atsižvelgdama į situaciją, Tarnyba nuo 2013-05-22 iki 2013-06-28 vykdė visų (60 – ties) savivaldybių VTAS apklausą minėtu klausimu. Problematiką nurodė bei pastabas ir siūlymus teikė 58 VTAS, 2 VTAS (Šiaulių miesto ir Zarasų rajono) informacijos nepateikė. Apibendrinus gautus atsakymus, buvo nustatyta, kad tiesiogiai su vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios, apgyvendinimo vaikų globos namuose problema susiduria 11 VTAS, 32 VTAS susiduria su problemomis jau apgyvendinus vaikus, 15 VTAS – nenurodė turintys problemų dėl vaikų apgyvendinimo, ar jų elgesio globos įstaigoje.

Pastebėtina, kad Valstybinio psichikos sveikatos centro (toliau – VPSC) duomenimis, vaikų sergamumas ir ligotumas psichikos ir elgesio sutrikimais nemažėja. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos duomenimis, berniukų, kuriems pirmą kartą nustatytas neįgalumas dėl psichikos ir elgesio sutrikimų 2010 m. buvo 439, mergaičių – 255, 2011 m. berniukų skaičius siekė 516, mergaičių – 260, o 2012 – atitinkamai 611 ir 293.¹

¹ NDNT veiklos ataskaita. Prieiga internete: <http://www.ndnt.lt/index.php?1981960673>

Tikslios statistikos apie vaikus, turinčius elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios, nėra, tačiau pagal Valstybinės Ligonių kasos pateiktą informaciją, 2012 m. bent vienas psichikos ligos susirgimas ar elgesio sutrikimas buvo diagnozuotas 38814 vaikams nuo 0 – 17 m.² Globos įstaigose šiuo metu gyvena 4021 nepilnametis.

Apibendrinus VTAS specialistų apklausos rezultatus, išskirtinos dvi problemų grupės:

I. dėl vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios, **apgyvendinimo** vaikų globos įstaigoje;

II. dėl vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios, **priežiūros** VGN.

Pirmajai problemų grupei VTAS priskiriamos problemos:

1. *VGN atsisako apgyvendinti vaikus, turinčius elgesio ir emocijų sutrikimų.*

VGN atsisakymą apgyvendinti vaikus, turinčius elgesio ir emocijų problemų, motyvuoja tuo, kad globos namuose trūksta kvalifikuotų darbuotojų, jie nepajėgūs dirbti ir užtikrinti kitų vaikų saugumo, vaikams reikia kitos institucijos arba nurodo, jog globos įstaigoje neturi vietų. Pažymėtina, kad daugiausiai problemų turi tos savivaldybės, kurios neturi savivaldybės įsteigtų ir išlaikomų socialinės globos įstaigų. Ukmergės r. VTAS teigimu, tikimybė palankiai išspręsti vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios, apgyvendinimo VGN problemą yra žymiai didesnė, kai VGN yra pavaldūs savivaldybei;

2. *Nėra specialios socialinės globos įstaigos, skirtos vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų.*

VTAS teigimu, šie nepilnamečiai negali gyventi bendro pobūdžio vaikų globos institucijoje, nes dažnai yra agresyvaus elgesio, kelia pavojų kitų VGN gyvenančių vaikų psichinei ir fizinei sveikatai. Jurbarko r. ir Kaišiadorių r. VTAS nurodė, kad nepilnametė (15 m.), turinti elgesio ir emocijų sunkumų bei neturinti nustatytos negalios, daugiau nei pusę metų nuolat gydoma psichiatrijos ligoninėse, o trumpam grįžusi į globos įstaigą, kelia pavojų savo ir kitų globotinių gyvybei ir sveikatai, dėl to jos gyvenamoji vieta keičiama, nors reikėtų apgyvendinti specialiojoje įstaigoje;

3. *Nėra šeimų norinčių globoti elgesio ir emocijų sutrikimų turinčius vaikus.*

2012 m. Socialinės paramos šeimai informacinės sistemos duomenimis, net 70 proc. globėjų (rūpintojų) buvo susiję giminytės ryšiais su vaiku. Daugiausiai globėjais (rūpintojais) tampa seneliai. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 27 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. nutarimo “Dėl vaiko globos organizavimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ Nr. 806 19.1. p. numato, kad mokymai privalomi kiekvienam fiziniam asmeniui, dėl kurio teigiama pradinio įvertinimo Vaiko teisių apsaugos skyrius priima sprendimą, išskyrus vaiko artimuosius giminaičius. VTAS nuomone, neišklausę mokymų su vaiku giminytės ryšiais susiję globėjai (rūpintojai), dažnai, sprenddami šeimoje išskylančias problemas, patiria įvairių sunkumų. Tą patvirtina VTAS papildomai pateikti statistiniai duomenys, jog daugiausiai su vaikų elgesio ir emocijų problemomis susiduria ir vaikų, atsisako šeimos, susijusios su jais giminytės ryšiais, t. y. seneliai. Dažnai artimi giminaičiai, gyvenantys kaimo vietovėse, nesutinka globoti vaikų, turinčių elgesio ir emocijų problemų, nes galimybės laiku gauti tinkamą psichologinę pagalbą, ypač krizės atveju, yra ribotos.

Antrajai problemų grupei VTAS priskiriamos problemos:

1. *Sudėtingas vaikų fizinio ir emocinio saugumo užtikrinimas.*

Daugelio VTAS nuomone, tai didžiausia problema, su kuria susiduria VGN personalas ir ugdytiniai. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (Žin., 1996, Nr. 1-1234) II skyriuje įtvirtintos pagrindinės vaiko teisės ir laisvės. Viena jų – vaiko teisė būti sveikam, kuri garantuojama priemonėmis, leidžiančiomis sudaryti vaikui sveiką ir saugią aplinką. Pagal bendruosius valstybės ir savivaldybių vaikų globos namų nuostatus, patvirtintus 2005 m. kovo 3 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministru įsakymu Nr. A1 – 68, vienas iš globos namų

² Palanki aplinka vaikams ir jaunimui: iššūkiai ir galimybės. Galutinė tyrimo ataskaita. 2013-06-03, VŠĮ „ESTEP“, p. 62

uždavinių yra užtikrinti vaiko teisių ir teisėtų interesų apsauga, todėl visų vaikų saugumą privalo užtikrinti VGN darbuotojai. Tačiau daugumos VTAS nuomone, vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų, elgesys kelia daug rūpesčių, susijusių su VGN ugdytinių saugumo užtikrinimu, todėl vaiko teisė į saugią aplinką nėra užtikrinama. VTAS pažymi, kad globotiniai (rūpintiniai) nenori gyventi kartu su vaikais, turinčiais problemų dėl elgesio ir emocijų sutrikimų, šeimynoje ar netgi viename kambaryje. Norint užtikrinti visų globos įstaigoje augančių nepilnamečių saugumą, vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų, dažnai apgyvendinami atskirame kambaryje. VGN darbuotojai slepia aštrius daiktus, moko kitus vaikus, kaip saugotis, kaip reaguoti į vaikus, turinčius elgesio ir emocijų sutrikimų, pykčio ir agresijos priepuolius, kaip neišprovokuoti tokio elgesio ir pan., tačiau dažnai nėra pajėgūs to praktiškai įgyvendinti. Vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų, gadina globos namų inventorių, žaloja save, kelia grėsmę ne tik sau, bet ir aplinkiniams. Nuo šių vaikų dažnai nukentčia globos namų darbuotojai, bet didžiausia žala daroma kitiems vaikų globos namų auklėtiniams, kurie mato nevaldomą šių vaikų elgesį, o neretai nukentčia nuo jų fiziškai ir (ar) emociškai;

2. Kvalifikuotų darbuotojų trūkumas.

Visų atsakiusių VTAS nuomone, vaikams, turintiems emocijų ir elgesio sutrikimų, yra skiriamas ypatingas VGN darbuotojų – socialinio darbuotojo, socialinio pedagogo ir (ar) psichologo – dėmesys. Tačiau VTAS teigimu, minėti VGN darbuotojai nėra paruošti teikti paslaugas tokiems vaikams, nėra pajėgūs su jais dirbti, neturi specialių žinių ir priemonių. Institucijos, į kurias VGN kreipiasi pagalbos (Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialo Vaiko raidos centras (toliau – Vaiko raidos centras), psichiatrijos ligoninės, psichikos sveikatos centrai), teikia rekomendacijas dėl vaiko elgesio korekcijos, kurių, VTAS teigimu, globos namų personalas nėra pajėgus tinkamai vykdyti. Pažymėtina, kad dar daugelyje VGN trūksta psichologų. Tarnybos 2013 m. balandžio mėnesį vykdytos VGN apklausos dėl įstaigose teikiamų psichologų paslaugų duomenimis, 37 proc. atsakiusių VGN (iš 96 atsakė 76) neturi įsteigto psichologo etato. Išorinė psichologinė pagalba vaikams, augantiems VGN, dėl specialistų stokos yra epizodinė;

3. Neigiama įtaka kitiems globos įstaigoje augantiems nepilnamečiams.

Vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų, dėl savo itin agresyvaus ir neprognozuojamo elgesio, daro neigiamą įtaką kitiems globos įstaigoje gyvenantiems vaikams, pavyzdžiui, įtraukia į nusikalstamas veikas, ragina bėgti iš VGN, valkatauti ir pan.;

4. Teikiamų paslaugų rajonuose trūkumas.

Kauno r. VTAS, siekdamas išsiaiškinti, kokias paslaugas gali gauti elgesio ir emocijų sutrikimų turintys bei neturintys nustatytos negalios vaikai, kreipėsi į Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Kauno klinikų Psichiatrijos skyrių ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją. Šios įstaigos pateikė išvadas, kad šiems globotiniams (rūpintiniams) yra reikalingos pirminės sveikatos priežiūros centrų specialistų konsultacijos. Visiems globotiniams (rūpintiniams), turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų, buvo rekomenduojama psichoterapija, tačiau viena didžiausių problemų Lietuvoje – psichikos sveikatos priežiūros specialistų, ypač vaikų psichiatrų, psichoterapeutų, trūkumas. 2013 m. duomenimis Lietuvoje veikia 107 Psichikos sveikatos centrai (toliau – PSC), kurių didžioji dalis yra integruoti į pirminės sveikatos priežiūros centro sudėtį, kaip psichikos sveikatos skyriai. Net 25 PSC neturi vaikų psichiatrų, o daugumoje PSC vaikų psichiatrui yra skirta nuo 0,03 iki 0,5 etato. Tik 8 PSC vaikų psichiatrui yra skirta 1 ir daugiau etato.³ Kai kurie rajoniniai VTAS, pavyzdžiui, Pakruojo r., teigė, kad galimybės gauti vaikams reikalingą pagalbą labai ribotos. Visame Pakruojo r. dirba tik du psichologai, kartą į savaitę atvyksta vaikų psichiatras, o vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų bei juos prižiūrintiems specialistams neužtenka vienos konsultacijos per savaitę. Nepilnamečiai į vaikų ir paauglių psichiatrijos skyrių skubos tvarka priimami tik krizinės būklės, o kreipiantis bendra tvarka į Vaiko raidos centrą, konsultacijos

³ Palanki aplinka vaikams ir jaunimui: iššūkiai ir galimybės. Galutinė tyrimo ataskaita. 2013-06-03, V3 | „ESTEP“, p. 82

tenka laukti apie mėnesį. Pažymėtina, kad specializuotas kompleksines paslaugas vaikams, turintiems psichikos, elgesio ir emocijų sutrikimų, Lietuvoje teikia tik vienas Vaiko raidos centras⁴;

5. Minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių taikymas.

VTAS teigimu, minimalios priežiūros skyrimas vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų, dažnai yra neefektyvus. Valstybės kontrolės atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, jog ne visos savivaldybės gali taikyti visas minimalios priežiūros priemones.⁵ VTAS teigimu, dažnai vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturintys nustatytos negalios, yra linkę į nusikalstamas veikas, daro daugkartinę administracinių teisės pažeidimų ar baudžiamojo nusižengimo požymių turinčią veiką, todėl vėliau jiems gali būti skiriama vidutinės priežiūros priemonė – apgyvendinimas ir ugdymas vaikų socializacijos centre. Pagal 2007 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymą Nr. X-1238, norint apgyvendinti vaikus minėtoje įstaigoje, reikalingas teismo leidimas, o jo, VTAS teigimu, tenka ilgai laukti. VTAS pabrėžė, kad nėra sudarytos galimybės nukreipti šiuos vaikus skubos tvarka. Pažymėtina, kad VTAS teigimu, socializacijos centrai neturi pakankamai galimybių rūpintis elgesio ir emocijų sutrikimų turinčiais vaikais;

6. Formuojama nepalanki nuomonė apie vaikus, augančius VGN.

VTAS teigimu, dažniausiai dėl globotinių (rūpintinių), turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų, susidaro įspūdis, kad vaikai, augantys VGN, yra agresyvūs, nevaldomi ir keliantys grėsmę visuomenei;

7. Nusiskundimai ir pagalbos prašymai gaunami iš ugdymo įstaigų dėl globotinių (rūpintinių), turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų, elgesio.

VTAS teigimu, pedagogai dažnai nežino, kaip reaguoti į šių vaikų elgesį, kaip užtikrinti šalia esančių vaikų ir paties vaiko, turinčio elgesio ir emocijų sutrikimų, saugumą. Šiai problemai spręsti skiriamas nepakankamas dėmesys. Mokyklos neturi žinių, kaip išvengti netinkamo vaiko elgesio, kaip tokį elgesį suvaldyti. VTAS nurodė, kad pedagogai neturi padėjėjų, kurie nuolat dirbtų su ugdytiniais, kuriems reikalingas ypatingas dėmesys;

8. Informacijos trūkumas apie vaiko elgesio ir emocijų sutrikimus.

VTAS nurodė, kad apgyvendinant nepilnamečius VGN jie neturi informacijos apie galimus vaiko elgesio ir emocijų sutrikimus. VTAS teigimu, dažnai elgesio ir emocijų sutrikimai, VGN darbuotojų iniciatyvos ir pastangų dėka, vaikui nustatomi jau apgyvendinus jį VGN. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 6 d. įsakyme „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro kovo 23 įsakyme Nr. V-188/a1-84/ŠAK-487 „Dėl neįgalumo lygio nustatymo kriterijų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ Nr. V-304/A1-189/V-614 nurodytus kriterijus bei vaikų ir paauglių psichiatro ar gydytojo psichiatro išvadas vėliau globotiniui (rūpintiniui) nustatomas neįgalumas;

9. Sudėtingas adaptacinis laikotarpis įstaigose.

VTAS nurodė, kad daugelis vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų, siunčiami mokytis ir gyventi į specialiąsias mokyklas, o savaitgaliais, švenčių dienomis ir per atostogas grįžta į VGN. Kauno r. VTAS pateikė pavyzdį, kai globotinė, turinti elgesio ir emocijų sutrikimų, kiekvieną kartą, kai grįždavo į globos namus ar išvykdavo į mokyklą, išgyvendavo sunkų adaptacinį laikotarpį, patirdavo stresą, dėl to savo elgesiu ir emocijomis keldavo grėsmę kitų vaikų – VGN ir spec. mokyklos ugdytinių – sveikatai ir saugumui. Taigi galima būtų teigti, kad nuolatinis gyvenamosios vietos keitimas daro įtaką vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų, psichinei sveikatai, skatina netinkamą elgesį;

10. Atsakomybė už globotinio (rūpintinio) mokymo, auklėjimo įstaigoje padarytą žalą.

⁴ Psichikos sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas vaikams, turintiems psichikos, elgesio ir emocijų sutrikimų. Baigiamoji ataskaita. Higienos institutas, 2011 m., Vilnius, p. 14

⁵ Lietuvos Respublikos Valstybės Kontrolė, Valstybinio audito ataskaita „Ar efektyviai organizuota vaiko teisių apsauga“, 2012-12-31 Nr. VA-P-10-3-21, p. 38

VTAS teigimu, VGN nėra pajėgūs, esant dideliam atstumui iki ugdymo įstaigos (pavyzdžiui, iki Švėkšnos specialiosios mokyklos), užtikrinti vaiko saugumo. Jonavos r. VTAS nurodė, kad vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų bei gyvenantys specialiųjų mokyklų bendrabučiuose, esant krizinės būklės, dažnai niokoja ugdymo įstaigos, gyvenamųjų patalpų inventorių, o vaiko padarytus turtinius nuostolius turi atlyginti globėjas (rūpintojas);

Atsakydami į užklausa, VTAS aktyviai teikė pastabas ir siūlymus dėl vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios, apgyvendinimo ir priežiūros VGN, ir su tuo susijusių problemų galimus sprendimų variantus:

1. Bendradarbiavimas tarp ministerijų.

VTAS teigimu, vaikų psichinės sveikatos sutrikimų nustatymo (elgesio ir emocijų sunkumų atpažinimas bei įvertinimas) ir tinkamos visapusiškos pagalbos teikimo problemą būtų tikslinga spręsti bendradarbiaujant Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo, Švietimo ir mokslo bei Sveikatos apsaugos ministerijoms. Siekiant spręsti vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios problemas ne tik vaikų globos namuose, bet ir jų mokymo įstaigose, siūloma sukurti tam tikrą modelį, įgyvendinamą minėtoje srityje. Bendradarbiavimo principu PSC specialistai galėtų konsultuoti globos namų įstaigų personalą ir švietimo įstaigos darbuotojus bei apmokyti juos, kaip elgtis su vaikais, turinčiais elgesio ir emocijų sutrikimų;

2. Kvalifikuotų specialistų skaičiaus didinimas globos bei ugdymo įstaigose bei jų mokymui.

VTAS nuomone, vaikų globos institucijose ir ugdymo įstaigose, kuriose gyvena ir mokosi elgesio bei emocijų sutrikimų turintys vaikai, turėtų dirbti pakankamas skaičius kvalifikuotų specialistų. VTAS teigimu, su vaiku, turinčiu elgesio ir emocijų sutrikimų, VGN turėtų nuolat dirbti vienas specialistas, o mokyklose – mokytojo padėjėjas;

3. Vaikų skaičiaus globos įstaigose ir specialiose mokyklose mažinimas.

VTAS teigimu, šiuo metu vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų ir neturintys nustatytos negalios, dažnai apgyvendinami ir ugdomi specialiosiose mokyklose, pavyzdžiui, Švėkšnos specialiojoje mokykloje. VTAS manymu, tokio pobūdžio įstaiga reikalinga, tačiau būtina sumažinti vaikų skaičių bei gerinti taikomus darbo metodus. VTAS nuomone, sumažinus vaikų skaičių globos įstaigose ir esant pakankamam kvalifikuotų specialistų skaičiui, kokybiškesnę pagalbą vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų, galėtų gauti artimiausioje savo aplinkoje, o ne specializuotoje įstaigoje, kurioje gyvena daug vaikų;

4. Būtinų paslaugų prieinamumas.

VTAS nuomone, vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų, tikslinga organizuoti būtinų paslaugų prieinamumą laiku ir vietoje, ypač rajonuose. VTAS siūlymu, būtų tikslinga kiekviename regione turėti po vieną vaikų krizių įstaigą ar reabilitacijos centrą, kuriame profesionalias paslaugas galėtų gauti elgesio ir emocijų problemų turintys vaikai, gyvenantys ne tik vaikų globos įstaigose, bet ir šeimose. VTAS manymu, vaikų krizių įstaiga ar reabilitacijos centras teiktų vaikams psichologines – socialines paslaugas, koreguotų vaikų elgesį, atsižvelgiant į individualius sutrikimus, ir vykdytų reintegraciją į visuomenę. Prieinamos, laiku ir profesionaliai suteiktos paslaugos padėtų tėvams (globėjams/rūpintojams) išspręsti vaikų problemas ir užkirsti kelią vaiko patekimui į VGN ar kitą specialiąją įstaigą, pavyzdžiui, socializacijos centrą;

5. Profesionali globa.

VTAS nuomone, vaikui, turinčiam elgesio ir emocijų sutrikimų, geriausiai padėtų buvimas artimoje šeimai aplinkoje. Širvintų r. VTAS pateikė pavyzdį, kai globėjų šeimai pradėjus globoti paauglį, turintį elgesio ir emocijų sutrikimų, vaikas išvengė socializacijos centro paslaugų, o augdamas šeimoje elgesį pakeitė per metus. VTAS nuomone, būtų tikslinga įteisinti atlygio mokėjimą profesionaliems globėjams (rūpintojams), tokiu atveju vaiko elgesio ir emocijų problemos galėtų būti sprendžiamos veiksmingiau. Taip pat būtų atsižvelgiama į vaiko teisę augti šeimai artimoje aplinkoje. VTAS teigimu, tokia Skandinavijos šalių praktika ateityje turi būti

taikoma ir Lietuvoje, o apmokėjimas už paslaugą globėjų (rūpintojų) šeimoms (profesionaliems globėjams) turėtų būti svarstomas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje.

Tarnyba, atsižvelgdama į pateiktą informaciją, siūlo pagal kompetenciją atkreipti dėmesį į vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios, apgyvendinimo ir priežiūros VGN, kompleksinės pagalbos (sveikatos priežiūros, ugdymo(si) ir kt.) teikimo užtikrinimo problemas. Tarnybos manymu, būtina siekti:

1. užtikrinti vaikams psichologinių paslaugų teikimą kiekvienoje savivaldybėje, ypač vaikų globos įstaigose;
2. atkreipti dėmesį į mokytojų padėjėjų skyrimo ugdymo įstaigose ir jų pareigybių finansavimo klausimą;
3. teikti ugdymo įstaigoms metodines priemones bei siūlymus dėl vaikų elgesio ir emocijų sutrikimų atpažinimo bei koregavimo;
4. stiprinti mokytojų kvalifikacijos dėl darbo su vaikais, turinčiais elgesio ir emocijų sutrikimų, kėlimą;
5. stiprinti mokytojų, globėjų (rūpintojų) ir psichologo paslaugas teikiančių specialistų bendradarbiavimą;
6. siekti užtikrinti valstybės garantuojamų vaikų ir paauglių psichologo, psichiatro paslaugų nepilnamečiams prieinamumą;
7. koordinuoti psichikos sveikatos centrų specialistų pagalbos teikimą globos įstaigoms informuojant, konsultuojant dėl vaikų elgesio ir emocijų sutrikimų atpažinimo bei koregavimo;
8. stiprinti tarpinstitucinį ir tarpžinybinį bendradarbiavimą.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

PRIDEDAMA. 2013 m. gegužės 22 – birželio 28 d. vykdytos VTAS apklausos suvestinė (14 lapų).

Direktorė

Odeta Tarvydienė

Lietuvos savivaldybių VTAS apklausa, kuri buvo vykdoma 2013 m. gegužės 22 d. – birželio 28 dienomis, dėl vaikų turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų bei neturinčių nustatytos negalios apgyvendinimo ir priežiūros VGN, suvestinė

KLAUSIMAI	Ar esate susidūrę su sunkiais apgyvendinant vaiką su elgesio ir emocijų sutrikimais (kuomet vaikas yra agresyvus, kelia grėsmę sau ir kitiems ugdytiniais, vartoja medikamentus ir pan.), nesant nustatytam neigiamumui, vaikų globos namuose?	Su kokiomis problemomis susiduriate, spręsdami tokių vaikų apgyvendinimą?	Kaip sprendžiate šias problemas?	Kaip yra užtikrinamas šių vaikų ir kitų vaikų globos namų ugdytinių saugumas?	SIŪLYMAI/ PASTABOS
<p>1. Akmenės r. sav.</p>	<p>Apyvendinant <u>problemu neiškyla</u> - yra vaikas, reikia spręsti jo globos klausimą, kito pasirinkimo nėra. <u>Problemos atsiranda jau apgyvendinus.</u></p>			<p>Darbuotojai slepia aštirus daiktus, moko kitus vaikus, kaip saugotis, kaip neišprovokuoti tokio vaiko "elgesio priepuolių" ir pan. <u>Problemu sprendimo būdas priklauso nuo vaiko turimos problemos specifikos: yra atvejų, kai padeda medikamentinis gydymas, užimtumas vaikui patinkančia veikla, yra atvejų, kai reikia stacionaraus gydymo. Šiaulių motinos ir vaiko klinikoje, Vaiko raudos centre ir pan., ir tai kuriam laikui padeda, yra atvejų, kai vaikas nukreipiamas į šveikšnos specialiąją mokyklą.</u></p>	<p>Problema aktuali, nes vaikų, turinčių emocijų ir elgesio sutrikimų, daugėja. Gauname nemažai nusiskundimų iš ugdymo įstaigų dėl tokių vaikų elgesio, nežino pedagogai kaip elgtis, ką daryti, kaip užtikrinti šalia esančių vaikų saugumą, paties vaiko, turinčių elgesio bei, saugumą ir pan. Šiai problemai neskiriamas reikiamas dėmesys, nei mokyklos, nei kitos institucijos, neturi nei žinių, kad neišprovokuoti neigiamo vaiko elgesio, nei žinių ir įgūdžių, kad tokį elgesį suvaldyti, pedagogai, savo klaseje turintys tokius vaikus, neturi padėjėjų, kurie padėtų dirbti su šiais vaikais ir t.t.</p>
<p>2. Alytaus miesto sav.</p>	<p>Neturi problemų</p>	<p>Problemy neturi, globos namų administracija supranta, kad kiekvienu atveju be tėvų globos vaiku reikia pasirūpinti.</p>		<p>Vaikų globos namuose grupėse dirba specialistai, iškilus problemoms konsultuojasi ir teikia pagalbą vaikams. Tokiems vaikams skiriamas ypatingas dėmesys.</p>	

3. Aityaus r. sav.	Neturi problemų	Jeigu vaikai yra neprižiūrėti ir juos reikia apgyvendinti globos namuose ir įtaria, kad turi negalia, apgyvendina globos namuose, o globos namai sutvarko visus reikalingus dokumentus, dėl neįgalumo, o po to jeigu reikia apgyvendinti pensionate, kreipiamės į teisimą dėl globėjo (rūpintojo) pakeitimo.			
4. Anykščių r. sav.	Nėra turėję sudėtingų atvejų, kai į vaikų globos įstaigą reikia talpinti vaiką, kuris dėl ypač ryškių emocijų ir elgesio sutrikimų būtų nevaldomas, pavojingas sau ar aplinkiniams.	Vaikų globos institucijose (Anykščių rajone veikia Aulelių VGN, Jokūbavos šeimyna) yra vaikų turinčių emocijų ir elgesio sutrikimų. Aulelių vaikų globos namai ir Jokūbavos šeimyna problemas sprendžia, glaudžiai bendradarbiaudamos su šeimoms gydytojais, psichologais, vaikų psichiatre, PPT. Esant reikalui kreipiamasi į VšĮ Vilniaus Vaiko raidos centrą arba į antrinio ir tretinio lygio gydymo įstaigas.	Vaikų globos institucijose (Anykščių rajone veikia Aulelių VGN, Jokūbavos šeimyna) yra vaikų turinčių emocijų ir elgesio sutrikimų. Aulelių vaikų globos namai ir Jokūbavos šeimyna problemas sprendžia, glaudžiai bendradarbiaudamos su šeimoms gydytojais, psichologais, vaikų psichiatre, PPT. Esant reikalui kreipiamasi į VšĮ Vilniaus Vaiko raidos centrą arba į antrinio ir tretinio lygio gydymo įstaigas.	Vaikų globos namuose nėra kompetentingų specialistų, galinčių koreguoti tokių vaikų elgesį. Šiuo metu viešojoje įstaigoje „Vaiko užuovėja“ nėra net psichologo. Įstaiga ieško būdų padėti tokiam vaikui - veža pas psichiatrus, taiko stacionarių gydymą, konsultuoja su Biržų pagalbos mokiniui, mokiniui ir mokyklai centre, veža vaikus į Vilniaus vaikų raidos centrą, gydo juos nuo priklausomybių,	Nuolatinis, nuoseklus, komandinis vaikų globos institucijų specialistų darbas duoda tokį rezultatą, kad vaikų tarpe pasitaiko tik fragmentinių blogo elgesio išpuolių, tačiau greitai reaguojant situacija suvaldoma. Dirbamas individualus darbas - sudaromi individualaus darbo su vaiku planai, jie vykdomi. Vaikai nukreipiami į įvairias veiklas, organizuojamas laisvalaikio užimtumas.
5. Birštono sav.	Neturi problemų				
6. Biržų r. sav.	Neturi problemų	Teko susidurti su šia problema. Vaikai laikinai apgyvendinami savivaldybės nevyriausybinėje VG įstaigoje „Vaiko užuovėja“. Pažymėtina, kad tokie vaikai yra „neparankūs“ nei šeimai, nei mokyklai. Būna atvejų, kai tėvai arba	Jei vaikų globos įstaigoje yra vietų, problemų apgyvendinant vaiką nekyla. Problemų atsiranda, jei vietų nebūna, nes šeimų, parengtų profesionaliai globai su elgesio ir emocijų turinčiais vaikais, taip pat neturi. Specializuotų įstaigų tokiems vaikams Lietuvoje irgi nėra.	-psichologinės pagalbos tėvams ar globėjams organizavimas (deja, dėl specialistų stokos ji būna daugiau epizodinė); -vaiko perkėlimas mokytyje į Biržų Jaunimo mokyklą (jei kyla ugdymo problemos); -minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimas Vaiko gerovės komisijoje.;	Darbas su tokiais vaikais bei jų šeimomis - silpnoji grandis, nes Lietuvoje nėra pagalbos sistemos ar vaiko elgesio korekcijos modelio vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų.

	globėjai, susidūrę su auklėjimo sunkumais, nori atsakyti vaiko.		-Švėkšnos specialioji mokykla.	tačiau gelimybės gauti reikiama pagalba yra ribotos. Neretai agresyvūs vaikai „iškeliauja“ į vaikų socializacijos centrus.	
7. Druskūninkų sav.	<u>Neturi problemų</u>				
8. Elektrėnų sav.	<u>Neturi problemų, jei nėra nustatyto neigalumo, vaikai apgyvendinami bendra tvarka. Problemas atsiranda jau apgyvendinus</u>			Tarpininkauja su VTAS, ieško kitos ugdymo įstaigos - pvz., Švėkšnos spec. mokyklos; jei ne, tada vaikas lankosi pas psichologą, psichiatrą, nukreipiamas į PPT.	PASTABA. Labai dažnai neįgalumas nustatomas vaikai gyvenant VGN
9. Ignalinos r. sav.	<u>Neturi problemų, jei nėra nustatyto neigalumo, vaikai apgyvendinami bendra tvarka. Problemos iškyla tokius vaikus jau apgyvendinus VGN.</u>	Nuo tokių vaikų elgesio dažnai kenčia kiti globos namų ugdytiniai, personalas. Efektyvių poveikių priemonių nėra arba nežinome.		Vaikams teikiama, atskirais atvejais, medikų pagalba, psichologo ar psichiatro pagalba, apgydomi Vaiko raidos centre, Švėkšnos spec. m-kla ir kt. Kviečiami prevenciniams pokalbiams policijos pareigūnai. Minimalios priežiūros skyrimas neefektyvus. Tokie vaikai ne tik pavojingi kitiems vaikams, personalui, bet ir sau.	
10. Jonavos r. sav.	<u>Teko susidurti su apgyvendinimo problema</u>	Didžiausia problema, kad VGN „kratosi“ vaikų turinčių elgesio problemų, motyvuodamos tuo, kad tokiems vaikams reikia kitos institucijos, arba neturi globos vietų. Dar didesnė problema, kai vaiką reikėdavo apgyvendinti tą pačią dieną.	Vienintelis globėjas VŠJ „Vaiko tėviškės namai“ sutinka priimti visus vaikus. Buvo atvejis, kai apgyvendinimo Švėkšnos specialiojoje mokykloje. <i>Padarytus turinius nuostolius turi atlyginti GLOBĖJAS. Tad problemų būtų mažiau, jeigu vaiko įstatyminiu atstovu būtų ta įstaiga, kur tokie vaikai gyvena ir mokosi, nes dabar jie tik ugdo, o atsakomybę už vaiką prisiima GLOBĖJAS.</i>	Su agresyviais elgesio, smurtuojančiais vaikais nenori globojami vaikai gyventi kartu šeimynoje ir niekas nenori gyventi viename kambaryje. Kreipiamės į psichologines tarnybas, gydymo įstaigas, dirba įstaigos specialistai, rašome raštus į Vaiko teisių apsaugos skyrių, policiją, taikome įstatymo numatytas poveikio priemones, tačiau tai yra mažai veiksmingos priemonės agresyviems vaikams, kadangi emocijų ir elgesio sutrikimas yra susirgimas.	Nenorėdami pripažinti, kad emocijų ir elgesio sutrikimus turintiems vaikams būtina nuolatinė specialistų pagalba, priežiūra, o labai dažnai ir medikamentinis gydymas, sudarome sąlygas jiems smurtauti ir būti nebaudžiamais prieš kitus vaikus ir suaugusius.
11. Joniškio r. sav.	<u>Apygvinant nebeturi problemų. Globa nustatoma ir apgyvendinami savivaldybės vaikų globos</u>		Su tokiais vaikais dirba vaikų globos namų psichologas, soc. pedagogas, vaikas vežiojamas į psichikos sveikatos centrą, esant būtinybei į vaiko raidos	Tokiems vaikams reikalinga individuali vaiko priežiūra, (galima teikti 1 darbuotojas turi būti nuolat šalia tokio vaiko), kad būtų užtikrintas kity VGN vaikų	

				centra, vaikų psichiatrijos ligonines, sanatorijas, ieškoma ugdymo įstaiga, pagal vaiko ugdymosi poreikius.	saugumas. Vaikai jaučiasi nesaugūs. Savo agresiją, pyktį išreiškia prieš kitus globos namų vaikus, gadina globos namų inventorių. VGN psichologas nepajėgus suteikti reikiamą pagalbą.		
<u>12. Jurbarko r. sav.</u>	<u>Teko susidurti.</u> Turime vieną ypač sudėtingą atvejį ir sprendžiame kartu praktiškai jau su visomis institucijomis, besirūpinančioms vaiko teisėmis.	Nėra socialinės globos įstaigos, kuri būtų skirta tokiems vaikams.	Bando ieškoti pagalbos, svarsto komisijose, siunčia į PPT, rekomenduoja vykti mokyti į Švėkšnos sanatorinę mokyklą ir pan.		Turime atvejį, kai mergaitė jau daugiau nei pusę metų praleidžia tik gydymo įstaigose. Socialinės globos įstaigos baiminasi dėl paties vaiko ir kitų saugumo ir ragina mus imtis priemonių vaikų saugumui užtikrinti.		
<u>13. Kairiadorių r. sav.</u>	<u>Teko susidurti</u>	Vaikai buvo agresyvaus elgesio, keliančio pavojų kitų vaikų sveikatai ir gyvybei, negalėjo gyventi bendro pobūdžio vaikų globos institucijoje, o kur juos apgyvendinti kitur – neturėjo.	<u>1. atvejis.</u> 2 Berniukai apgyvendinti Švėkšnos sanatorinėje mokykloje, vasaros metu su VVTA IT tarpininkavimu – Vilijampolės vaikų ir jaunimo pensionate; <u>2. atvejis.</u> Jurbarko r. atvejis. Iš pradžių mergaitė buvo globajama Viesvilės VGN, po to pakeistas globėjas - Pagarčių šv. Juozapo VGN.		Pagarčių VGN nėra pajėgus spręsti šių problemų.		Tokių vaikų nėra daug, tačiau, atsiradus tokiam vaikui, norint suteikti jam tinkamas paslaugas ir tuo pačiu užtikrinti kitų vaikų saugumą, atsiduria beviltiškoje situacijoje, todėl mano, kad tokių vaikų apgyvendinimo ir ugdymo klausimas turėtų būti sprendžiamas centralizuotai.
<u>14. Kalvarijos sav.</u>	<u>Apyvendiniant neturi problemų, sunkumai atsiranda jau apgyvendinus vaikus VGN.</u> VGN turi 9 m. berniuką, kuris turi elgesio ir emocijų sutrikimų. Jam nustatyta lengva negalia, Kalvarijos savivaldybėje pagalbos tokiems vaikams visiškai nėra, visi sunkumai tenka globos namų darbuotojams.	Kalvarijos VTAS vaikus iki 3 metų, neigalius iki 7 metų, gali apgyvendinti Alytaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namuose, o vyresnius Kalvarijos savivaldybės vaikų laikinosios globos namuose. Vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų, yra apgyvendinami jau minėtuose globos įstaigose, nes kitų, specializuotų įstaigų, neturime.			Šių vaikų ir globos namų auklėtinių saugumo užtikrinimas tenka globos namų administracijai. Kadangi mūsų globos namai nėra dideli (šiuo metu juose gyvena 28 vaikai) ir vaikų, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų, nėra daug, globos namų darbuotojai kol kas su situacija susitvarko.		VGN ir VTAS nuomone, su tokiu vaiku turėtų nuolat dirbti vienas darbuotojas, taip pat aktualu, kad globos namuose nėra psichologo. Didžiausi sunkumai darbuotojų (teta) trūkumas. Mokykloje būtinas mokytojo padėjėjas.
<u>15. Kauno miesto sav.</u>	<u>Teko susidurti su šia problema.</u> Tokie vaikai paprastai apgyvendinami globos namuose, kadangi	Didžiausia problema yra ta, kad nėra kur juos kitur apgyvendinti.			Visų vaikų saugumą užtikrina VGN darbuotojai. VGN negalėdami susitvarkyti stengiasi tokių vaikų „atsikratyti“, apgyvendinant juos		

	Šeimos, norinčios globoti tokį vaiką nėra. Nenori tokių vaikų globoti net ir artimi giminaičiai.		namų darbuotojai, bet didžiausia žala daroma kitiems vaikų globos namų auklėtiniais, kurie mato nevaldomą šių vaikų elgesį, o neretai nukenčia nuo jų ir fiziškai. Dažniausia dėl šių vaikų ir susidaro įspūdis, kad vaikų globos institucijų vaikai agresyvūs, nevaldomi ir aplamai niekam tikę. <u>Taip formuojasi nepalanki nuomonė apie globos įstaigų vaikus.</u>	Vilijampolės VGN, kurie taip pat nėra skirti tokiems vaikams. Vilijampolės VGN skirti vaikams su protine negalia, o mes priversti čia apgyvendinti psichinius ligonius, kurie yra labai agresyvūs ir nuo jų kenčia kiti vaikai su negalia. Šiuo metu Vilijampolės vaikų globos namuose yra keletas tokių vaikų. Darbuotojai nėra pajėgūs su jais dirbti, neturi specialių žinių ir priemonių. Vargsta visi.	
<u>16. Kauno r. sav.</u>	<u>Teko susidurti su šia problema</u>	Visi vaikai apgyvendinami VGN	VGN darbuotojai nėra paruošti teikti socialines paslaugas tokiems vaikams.	Mergaitė gyveno specialiosios mokyklos bendrabutyje. Savaitgaliais, švenčių dienomis ir per atostogas gyveno VGN. Kiekvieną kartą, kai grįždavo į globos namus ar išvykdavo į mokyklą, mergaita praeidavo <u>adaptacinį periodą, išgyvendavo stresą, savo elgesiu ir emocijomis keldavo grėsmę kitų vaikų sveikatai ir saugumui. Įstaigoje dirbanti bendruomenės slaugytoja dažnai konsultuodavosi su šeimos gydytoja ir vaikų psichiatru, dirbančiu PSPC. Auklėtojai globotinei turėdavo skirti daugiau dėmesio nei kitiems vaikams, bet ir tai dažnai jos nesustabdėdavo nuo negatyvaus elgesio, vaikų saugumas buvo tik paties personalo reikalas.</u>	Vadovaujantis KMUK Psichiatrijos skyriaus ir LR Sveikatos apsaugos ministerijos išvadomis, tokiems globotiniams yra reikalinga pirminės sveikatos priežiūros centrų specialistų konsultacijos. <u>Visoms toms globotinėms buvo rekomenduojama psichoterapija, tačiau tokių paslaugų raišne pirminės sveikatos priežiūros centrui nesuteikė.</u> SAM siūlymai: -psichikos sveikatos komandos specialistų konsultacijos; <u>SADM siūlymai:</u> -organizuoti mokymą globotinei VGN; -padidinti medikamentų normą -kompleksiškai teikti socialines ir ugdymo paslaugas.
<u>17. Kazlų rūdės sav.</u>	<u>Neturi problemų</u>				
<u>18. Kelmės r. sav.</u>	<u>Dėl apgyvendinimo neturi problemų, susiduria su problemomis jau apgyvendinus vaikus.</u>		Šiuo metu Kelmės rajono Vėjurkų vaikų globos namuose gyvena keli vaikai, turintys ryškesnių elgesio ir emocijų sutrikimų. Šie vaikai mokosi	Stengiamasi apgyvendinti viename kambaryje, išklausanč vyresniųjų nuomonės. Iškilus prieštaravimui dėl gyvenimo kartu, organizuojamas individualus	

	<p>darbas su vaiku. Siekiant užtikrinti kitų vaikų saugumą, šiems vaikams skiriamas didesnis socialinio pedagogo ir socialinių darbuotojų dėmesys (individualus darbas su vaiku), esant reikalui kreipiamasi į kitus specialistus, psichologą, psichiatrą.</p>	<p>Realaus pagalbos nei šeimoms, nei globos įstaigoms nėra.</p>
<p>19. Kėdainių r. sav.</p>	<p>Kelmės specialiojoje mokykloje, darbo dienomis jie šioje mokykloje ir gyvena. Vaikų namuose jie praleidžia savaitgalius, atostogas bei šventines dienas. Du iš jų ir atostogų, švenčių dienomis bei savaitgaliais išvyksta pas gimtinačius.</p>	<p>Globos namai toliau rūpinasi jų gydymu – vedžioja pas vaikų psichiatrą, psichologą, veža gydymui ar konsultavimui į stacionarias įstaigas, į Švėkšnos sanatoriją.</p>
<p>20. Klaipėdos miesto sav.</p>	<p>Mesusidūrė. Globa nustatoma ir apgyvendinami savivaldybės vaikų globos namuose. Problemos atsiranda jau apgyvendinus.</p>	<p>VTAS teigimu, vaikams globa nustatoma toje institucijoje, kuri, jų manymu, jam yra tinkamiausia. Problema atsiranda vėliau, tokiam vaikui jau patekus į globos įstaigą. Būtent, kaip nuo tokio ugdytinio apsaugoti kitus vaikus, tiek nuo jo agresijos, tiek nuo blogo pavyzdžio.</p>
<p>21. Klaipėdos r. sav.</p>	<p>Problemy neturi.</p>	<p>Informuojame, kad 2 vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų, medikų siuntimu mokosi Švėkšnos sanatorijoje mokykloje. Nėgalumas nustatytas. Vaikams grįžus atostogų į globos grupę, vienam – į šeimą</p>
<p>22. Kretingos r. sav.</p>	<p>Visi vaikai netekę tėvų globos apgyvendinami Kretingos socialinių paslaugų centre, todėl</p>	<p>Konfliktinės situacijos yra aptariamasi įvairių specialistų (socialinių darbuotojų, psichologų, medikų,</p>

	del vaikų apgyvendinimo problemų nekyta. <u>Problemos atsiranda jau apgyvendinus.</u>		pedagogų komandoje ir ieškoma išeičių, geriausiai atitinkančių vaiko interesus.	psichologinės tarnybos specialistais. Prireikus, vaikas, turintis elgesio ir emocijų sutrikimų, yra apgyvendinamas atskirame kambaryje, jam ir kitiems institucijoje gyvenantiems vaikams bei darbuotojams yra teikiama psichologo konsultacijos, meno terapijos užsiėmimai.	
<u>23. Kupiškio r. sav.</u>	Neturi problemų				
<u>24. Lazdijų r. sav.</u>	Neturi problemų				
<u>25. Mažeikių r. sav.</u>	Nėra susidūrę su problemomis apgyvendinant vaikus. <u>Problemos iškyla jau apgyvendinus.</u>		Vaikas apgyvendinamas vaikų globos namuose, o paaiškėjus, kad vaikui reikalinga kitų specialistų pagalba, laikinieji globėjai (rūpintojai) kreipiasi į medikus, jeigu reikia ir į policiją	Su probleminiu vaiku yra dirbama: vyksta su vaiku pokalbiai, su juo bendrauja psichologas, o aštresnėse situacijose vaikas yra guldomas į lignonę, nustatoma diagnozė ir taipinami į specialias institucijas	
<u>26. Marijampolės sav.</u>	Nesusidūrė. Visti vaikai apgyvendinami VGN. <u>Problemos iškyla jau apgyvendinus.</u>	Tokie vaikai įtakoja ir įtraukia kitus vaikus į nusikaltamas veikas, ragina bėgti iš GN, vaikatauti ir pan. Pvz. Vaiko tėviškės namų teritorija filmuojama. GN dirba soc. pedagogai, psichologai.		- Švėkšnos ar Kazlų Rūdos spec. m-kla; - minimalios ir vidutinės priežiūros priemonės; - GN „Putinas“ tokie vaikai gyvena po vieną kambaryuose, skiriamas ypatingas dėmesys.	
<u>27. Molėtų r. sav.</u>	Nėra susidūrę su problemomis apgyvendinant vaikus. <u>Problemos atsiranda jau apgyvendinus vaikus.</u>		Vaikas dėl savo itin agresyvaus ir neprognozuojamo elgesio neigiamai įtakojo kitus vaikus VGN. Svarstoma Vaiko gerovės komisijoje, priimami sprendimai dėl vidutinės priežiūros priemonių skyrimo ir kt.	Vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų, rekomenduojama būti kuo mažesniame kolektyve.	
<u>28. Neringos sav.</u>	Neturi problemų				
<u>29. Pagėgių sav.</u>	Neturi problemų				
<u>30. Pakruojo r. sav.</u>	Nėra susidūrę su problemomis apgyvendinant vaikus. <u>Problemos atsiranda jau apgyvendinus vaikus</u>	Vaikai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimų, pirmiausia yra nukreipiami į gydymo įstaigą, jei tai yra ūmus emocijų proveržis ir	Sprendžiant ne ūmius emocijų sutrikimus, kuomet vaikas dar nekelia ypatingo pavojaus sau ir kitų asmenų saugumui, nukreipiami į Vaikų lignonę,	Tokių vaikų turime ir globos institucijoje. Tų vaikų saugumas ir šalia esančių vaikų saugumas yra užtikrinamas geranoriškomis globos institucijos bendruomenės	Vaikų, turinčių emocijų ir elgesio sutrikimų neturi kur nukreipti. Ta pati problema ne tik su vaikais, kuriems nenustatytas neįgalumas, tačiau ta pati

	VGN.	kelia grėsmę sau ir aplinkiniams, bendradarbiaujame su Šiaulių moters ir vaiko klinikoje vaikų ir paauglių psichiatrijos skyriumi dėl stacionaraus gydymo. Kuomet vaiko emocijos stabilizuojasi, sprendžiamas klausimas dėl tolimesnės jo gyvenamos vietos.	Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialo Vaiko su problema dėl ilgo termino iki konsultacijos. Rejone turi tik du psichologus, kartą į savaitę atvyksta vaikai psichiatrę. Vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų, neužtenka vienos konsultacijos savaitėje. Kur daugiau nukreipti tokius vaikus neturi.	pastangomis.	problema yra ir su vaikais, kuriems jau yra nustatytas neįgalumas, tačiau jų elgesys yra neprognozuojamas. Vaikų ir paauglių psichiatrijos skyrius geranoriškai priima tik ūmioje stadijoje, tačiau nėra įstaigos, kur galima nukreipti tokius vaikus. Dar viena problema apgyvendinant vaikus specializuotose įstaigose – dokumentų paruošimas: nėra galimybės nukreipti tokius vaikus skubos tvarka. Taikant vaiko vidutinę priežiūrą, reikalingas teismo leidimas nukreipti vaiką į socializacijos centrą – tam vaikas turi daryti teisės pažeidimus. Kur nukreipti vaiką iki to, nežino.
31. Palangos miesto sav.	Problemos neturi. Visi vaikai, netekę tėvų globos, apgyvendinami Palangos lopšelio - darželio socialinės globos skyriuje.	Problemos atsiranda jau apgyvendinus vaikus. Tokie vaikai reikalauja ypatingo dėmesio ir priežiūros. Būtina tinkama specialistų kompetencija.	Tokie vaikai konsultuojami specialistų: medikų, psichologų. Esant sunkiems sutrikimams vaikai siunčiami diagnostikai, gydymui. Toliau dirbama pagal medikų rekomendacijas.		
32. Panevėžio miesto sav.	Problemos neturi. Visi vaikai laikinai apgyvendinami SPC vaikų globos skyriuje, jau apgyvendinus atsiranda problema. Vaiko globėjas sprendžia dėl pagalbos ir gydymo vaikui organizavimo.	VGN rekomenduojama kuo skubiau kreiptis į specialistus dėl gydymo skyrimo, dėl tikslingumo kreiptis į Vaiko raišos centrą ar kitą stacionarią įstaigą, bendradarbiaujama su medikais, švietimo ir globos institucijomis teikiant gydymą ir pagalbą vietoje	Turi nuolat dirbti specialistų komanda		
33. Panevėžio r. sav.	Problemy apgyvendinant neturi. Susiduria su sunkumais jau apgyvendinus.	VGN administracija kreipiasi į gydytojus, dažniausiai psichiatrus. Skiriami vaistai arba siunčiamas gydymui į Šiaulių vaikų ligų skyrių, konsultavimui į Vaiko raišos	Tokie vaikai reikalauja darbuotojų papildomo dėmesio. VGN ugdytinių saugumas užtikrinamas tik darbuotojų dėmesingumo, geranoriškumo dėka.		Problema yra. Prašo rasti tinkamus sprendimus.

			centrą. Kreipėsi pagalbos į švėšnos specialiąją mokyklą. Bendravo 2 metus, tačiau lūkesčių nepatenkino. Mano, kad tokio pobūdžio institucija reikalinga, tačiau darbo metodai keistini.				
<u>34. Pasvalio r. sav.</u>	Neturi problemų						Tokių vaikų yra šeimoje. Vieni mokosi švėšnos spec. mokykloje, kiti lankosi pas psichiatrius, psichologus.
<u>35. Plungės r. sav.</u>	Nesusidūrė su problema. Visada apgyvendina vaikus netekusios tėvų globos VGN. Susiduria su problema jau apgyvendinus vaikus VGN.						Vaikų psichinės sveikatos identifikavimas ir jos koregavimas yra didžiulė problema. Siūlytume klausimą spręsti iš esmės, dalyvaujant Socialinės apsaugos ir darbo, švietimo ir sveikatos apsaugos ministerijų atstovams, sukurti reikiamą modelį ir mechanizmą, sprendžiant neturinčių nustatytos negalios vaikų elgesio ir emocijų sutrikimų problemas ne tik vaikų globos namuose, bet ir jų mokymo įstaigose.
<u>36. Prienu r. sav.</u>	Neturi problemų						
<u>37. Radviliškio r. sav.</u>	Tiesiogiai su problema nesusidūrė. Problemų atsiranda jau apgyvendinus vaikus VGN.						Yra pasitaikę keletas atvejų, kai vaikai kurį laiką pagyvenę globos namuose tampa agresyviūs, tačiau tada globos namų administracija pati imasi iniciatyvos ir savo globotiniams nustato neįgalumą. Tuo metu agresyviai nusiteikusių ir kitų globotinių saugumas būna užtikrinamas kviečiant policijos pareigūnus, greitąją medicinos pagalbą. Šiuo metu trys globos namų "Nykštukas" auklėtiniai mokosi švėšnos specialiojoje mokykloje, po to kai jie buvo

					Ivertinti Pedagoginės psichologinės tarnybos specialistų ir šiems pateikus rekomendacijas.	
38. Rašėnig r. sav.	Citata: „Problema sena ir beviltiškai nesprenžžiama. Su ja susiduria daugelis vtas-ų, apie ją žino visi, (kontrolierė, ministerija, įvaikinimo tarnyba) kas turi ne tik žinoti, bet ir spręsti. Taiigi labai prašytume ją pajudinti iš mirties taško“					
39. Rietavo sav.	Neturi problemų					
40. Rokiškio r. sav.	Teko susidurti su šia problema. Mergaitė su elgesio ir emocijų sutrikimais kategoriškai atsisakė gyventi vaikų globos namuose (maištaudavo, nuolat bėgdavo iš įstaigos, aiškindama, kad jai nepatinka vaikų šurmuly ir t. t.)	Savivaldybėje teikiamos tik ambulatorinės medicinos paslaugos (nera stacionario paslaugų vaikams).	Tarpinyninio pasitarimo metu buvo priimtas susitarimas su giminaičiais, kurie sutiko teikti mergaitei trumpalaikes socialines paslaugas šeimoje. Išskylančias problemas sprendžiame vaiko artimųjų giminaičių, socialinio darbuotojo bei medicinos (psichologo) darbuotojų pagalba.	Socialinių paslaugų teikiama pagalba		
41. Skuodo r. sav.	Problemy neturi, visi vaikai, netekę tėvų globos, apgyvendinami savivaldybės VGN. Problemy atsiranda jau apgyvendinus.		VGN veža vaiką psichologo konsultacijai, kartais reikalingas psichiatro gydymas. Konfliktines situacijas darbuotojai sprendžia pasitelkdami įstaigos administraciją, policijos nepilnamečių reikalų pareigūnus, skyriaus darbuotojus.	VGN neturi nei psichologo, nei spec. pedagogo, sumažinti soc. darbuotojų ir jų padėjėjų etatai, užtikrinti vaikų saugumą yra labai sunku.		
42. Šakių r. sav.	Problemy neturi, visi vaikai apgyvendinami Šakių vaikų globos namuose, kartais šeimynose. Problemy iškyia jau apgyvendinus.	Vaikai apgyvendinami geranoriškai susitarus	Tokiems vaikams būtinas išskirtinis dėmesys ir priežiūra, kvalifikuotų specialistų pagalba iščius metus	Vaikų globos namai, nuolat bendradarbiaudami su globotinių ugdymo, sveikatos priežiūros įstaigų specialistais, psichologais, organizuodami dėmesingą tokių globotinių priežiūrą, iki šiol išvengę skaudžių nelaimių. Ypač sudetinga situacija tampa vasaros atostogų metu.		
43. Šalčininkų r. sav.	Teko susidurti su šia problema	Neberado Lietuvoje įstaigos, kuri galėtų priimti vaiką su elgesio ir emocijų sutrikimais.	Vaikas buvo gydomas psichiatrinėje ligoninėje, siunčiamas į Vaiko raidos centrą	Saugumą užtikrindavo VGN darbuotojai	Būtina įsteigti specializuotą įstaigą arba skyrių	

NEATSAKĖ

<p><u>44. Šiaulių miesto sav.</u></p>					
<p><u>45. Šiaulių r. sav.</u></p>	<p>Nėra suskūre. Vaikai apgyvendinami Kuršėnų VGN. <u>Problemy atsiranda jau apgyvendinus VGN.</u></p>	<p>Vaikus, netekusius tėvų globos, apgyvendina rajono VGN, Šilalės socialinių paslaugų namuose bei Viešvilės vaikų globos namuose, tačiau su minimomis situacijomis iš esmės dar neteko susidurti.</p>	<p>Su problemomis dėl vaikų apgyvendinimo <u>nesusiduria</u>. Visi vaikai netekę tėvų globos apgyvendinami Saugų VGN. <u>Sunkumų iškyta dirbant su tokiais vaikais.</u></p>	<p><u>Darbo praktikoje yra tiesiogiai tekę susidurti su minima problema</u></p>	<p>Paūmėjus problemai vaikas yra intensyviai sekamas su atskyrimu į atskira kambary. Teikiamos psichologo konsultacijos, kreipiamasi į medicinos įstaigas, policiją ir pan.</p>
<p><u>46. Šilalės r. sav.</u></p>					<p>Bet kokios kylančios vaikų elgesio problemos bandomos spręsti bendradarbiaujant su globos namais bei kitomis institucijomis, vaikams teikiamos psichologo, socialinio pedagogo paslaugos, taikoma minimali ar vidutinė priežiūra.</p>
<p><u>47. Šilutės r. sav.</u></p>					<p>Tokiems vaikams yra teikiamos psichologo, psichiatro konsultacijos, skiriamas medikamentinis ar stacionarus gydymas, kreipiamasi dėl neįgalumo nustatymo, vaikas nukreipiamas mokytis į švėkšnos specialiąją mokyklą ir t.t.</p>
<p><u>48. Širvintų r. sav.</u></p>	<p>Neturi atsakymo</p>	<p>Turi globėjų šeimą (buvusio mūsų skyriaus darbuotojo), kuri priėmė "sunkų" paauglį, vaikas išvengė socializacijos centro paslaugų ir pakeitė elgesį per metus.</p>	<p>Savivaldybėje nėra vaikų globos institucijos, paslaugas perkame iš kaimyninių savivaldybių (Ukmergės, Vilniaus, Švenčionių). Kai nesutiko priimti mūsų "sudėtingų" paauglių, mes ieškojome galimybių vaiką apgyvendinti Vievio sanatorinėje mokykloje kol šeimoje buvo panaikinta, deja. <u>Švėkšnos sanatorinėje</u></p>	<p>Specializuotoje įstaigoje turėtų gyventi ne daugiau kaip 30 vaikų ir dirbti pakankamai kvalifikuotų specialistų. VTAS manymu, šiuo metu kokybiškesnę pagalbą vaikai turintys elgesio ir emocijų sutrikimų gali gauti artimiausioje savo aplinkoje, o ne specializuotoje įstaigoje, kurioje gyvena 100 vaikų.</p>	<p>Toks naujas reiškinys kaip alternatyva socializacijos centrui yra taikoma Skandinavijos šalyse. Siūlo reglamentuoti, kad už paslaugas galima būtų mokėti globėjų šeimai, tada problema spręsti būtų lengviau. Tokia praktika turėtų ateiityje būti taikoma ir apmokėjimo šeimoms mechanizmas turėtų būti svarstomas SADM.</p>

<p>49. Švenčionių r. sav.</p>	<p>Dėl apgyvendinimo <u>neturi problemų</u>. Visi vaikai netekę tėvų globos apgyvendinami Švenčionių rajono SPC VGN. <u>Susiduria su problemomis jau apgyvendinus vaikus VGN.</u></p>	<p><u>mokyklėje apgyvendintas</u> rajono paauglys kasdien verkdamas skambina motinai (kuri kasdien ateina į VTAS) ir prašo kuo greičiau jį iš ten paimti.</p>	<p>_____</p>	<p>-organizuoja socialinio pedagogo, psichologo, psichoterapeuto, psichiatro konsultacijas; -darbu su globojamais vaikais dirktorius įsakymu paskiriamas kontaktinis asmuo, kuris planuoja ir organizuoja individualų darbą su vaiku ir jo šeima; -su Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Švenčionių rajono policijos komisariatu yra sudaryta dvišalė bendradarbiavimo sutartis, todėl ypatingais atvejais globos namų darbuotojai kreipiasi pagalbos į pareigūnus, kurie visada labai greitai reaguoja į tokius kvietimus. -Vaiko raidos centro konsultacijos, rekomendacijos; -vid. min. priežiūra; -spec. mokyklos;</p>	<p>_____</p>
<p>50. Tauragės r. sav.</p>	<p><u>Tiesiogiai nesusiduria</u>. Susiduria su problemomis jau apgyvendinus vaikus VGN.</p>	<p>_____</p>	<p>_____</p>	<p>padedą grupiniai ir individualūs užsiėmimai pas psichologą, kai kuriems prireikia psichiatro pagalbos, ar stacionaraus gydymo.</p>	<p>PASTABA. Apgyvendinami vaikus vaikų globos namuose neretai neturime išsamios informacijos apie vaiko elgesio sutrikimus.</p>
<p>51. Telšių r. sav.</p>	<p><u>Tiesiogiai nesusiduria</u>. Susiduria su problemomis jau apgyvendinus vaikus VGN. Stengiasi viską spręsti geranoriškai bendradarbiaudami, vadovaudamiesi žmogiskumo, protingumo principais.</p>	<p>Šias problemas sprendžia pasitelkdami specialistus: medikus, psichologus, psichiatrus, išimtiniais atvejais taikydami minimalias ar vidutines priežiūros priemones.</p>	<p>Pagrindinė problema, kaip užtikrinti kitų vaikų ir tų pačių vaikų saugumą.</p>	<p>Tokiems vaikams atskiro darbuotojo, kuris dirbtų individualiai su vaiku, vaikų globos namai priskirti neturi galimybės. Vaikams su elgesio ir emocijų sutrikimais yra skiriamas padidintas tų pačių darbuotojų dėmesys, išnaudojamos visos elgesio korekcijos, švietimo pagalbos, gydymo priemonės.</p>	<p>_____</p>

<u>S2. Trakų r. sav.</u>	Nesuduria, visi vaikai, netekę tėvų globos, apgyvendinami vaikų globos namuose.	Su problemomis susiduria jau apgyvendinus vaikus VGN		Pasak Lentvario VGN, tokie vaikai esant paūmėjimams laikinai atskiriami nuo kitų vaikų; -hospitalizacija; -vaikų socializacijos centrai (o centras teigia, kad neturi pakankamai galimybių rūpintis tokiais vaikais)	
<u>S3. Ukmergės r. sav.</u>	Teko susidurti su apgyvendinimo problema	Susiduria su problema, kuomet įstaiga tokio vaiko nenori priimti. Lengviau yra kai VGN yra savivaldybės pavaldume.	Problemas sprendžia bendradarbiaudami su galinčiomis vaiko gerove užtikrinti ir jam paslaugas suteikti įstaigomis ir organizacijomis: vaiko ugdymosi įstaiga, medikais, psichologines paslaugas vaikams teikiančiais specialistais.	Saugumas užtikrinamas vaikų globos namų darbuotojų dėka – jų dėmesiu ir ismone valdyti tokių vaikų elgesį bei emocijas (bendradarbiauja vaiko šeimos auklėtoja, psichologė, socialinė pedagogė). Kartais sutrikusių emocijų vaikui yra reikalinga psichiatro pagalba, kuri ir būna suteikta.	1) Tikslinga organizuoti specialią paslaugų teikimą laiku ir pakankamą prieigą tokioms paslaugoms gauti vaikams, turintiems emocijų ir elgesio sutrikimų. Žytkislinga turėti kiekviename regione nors po vieną vaikų krizių įstaigą, kurioje profesionalias paslaugas galėtų gauti ne tik sutrikusio elgesio vaikai gyvenantys vaikų globos įstaigose, bet ir šeimose.
<u>S4. Utenos r. sav.</u>	Apgyvendinant nesuduria, problemų atsiranda jau apgyvendinus VGN.		Vaikai intensyviai konsultuojami Utenos PSPC, vaikų psichiatro, VGN psichologo.	- vaiko raidos centras; - Švėkšnos spec. m-kla; - minimalios ar vidutinės priežiūros skyrimas (Veliučionių socializacijos centras); - vasaros stovyklos	-kvalifikuotų specialistų trūkumas tiek VGN, tiek ugdymo įstaigose; -turi gauti ne tik psichiatro pagalbą, bet nuolatinės psichologo ir soc. darbuotojo konsultacijas
<u>S5. Varėnos r. sav.</u>	Neturi problemų				
<u>S6. Vilkaviškio r. sav.</u>	Neturi problemų				
<u>S7. Vilniaus miesto sav.</u>	Apgyvendinant neturi problemų. Visi vaikai, netekę tėvų globos, apgyvendinami globos namuose		Institucijos [kurias kreipiames, tai Vaiko raidos centras, psichiatrijos ligoninė, psichikos sveikatos centrai, kurių teikiamos paslaugos analogiškos. Šios institucijos teikia rekomendacijas dėl vaiko elgesio korekcijos, kurių globos namai nėra pajėgūs tinkamai vykdyti.	Tokių vaikų saugumas užtikrinamas, kaip ir kitų vaikų, numatyti kitokias priemones nėra galimybių.	Turėtų atsirasti reabilitacijos centrai, kurie padėtų koreguoti tokių vaikų elgesį pagal labai individualius sutrikimus ir integruoti juos į visuomenę. Ši problema turėtų būti sprendžiama valstybės lygmeniu.

<p>58. Vilniaus r. sav.</p>	<p>Apgyvendinant nesusikūrus, problemų atsiranda jau apgyvendinus VGN.</p>	<p>Pagalbėja savivaldybės įstaiga ir NVO, kurios vėliau tvarkydavo vaikų sveikatos, neįgalumo dokumentus ir pritaikydavo išvadose nurodytas rekomendacijas (kaip pvz. vaiko ugdymas spec. mokykloje).</p>	<p>Globos įstaigos neturi papildomų specialistų etatų, specializuotų darbuotojų (pvz. kaip medikų, didesnio skaičiaus soc. darbuotojų, psichologų).</p>	<p>Tokie vaikai turėtų būti apgyvendinti specialiose įstaigose, pritaikytose tokiems vaikams.</p>
<p>59. Visagino miesto sav.</p>	<p>Formaliai apgyvendinti tokius vaikus problemų nėra, nes VGN yra įpareigoti priimti vaikus bet kurioo paros metu. Problemos prasideda apgyvendinus vaikus.</p>	<p>Tokie vaikai dažnai grąšina/santažuoja nusizudyti - išsukti pro langą; užsidaro kambaryje ir nieko neįsileidžia, neatsargiai elgiasi (užlipa ant spintos ir ten būna pasislėpęs), agresyviai elgiasi su vaikais ir darbuotojais (mušasi, spjauda, keikiasi). Buvo berniukas, kuris apskritai „užsiblokavo“ ir net eiti miegoti nenusirengdavo, niekur neidavo.</p>	<p>VGN užsiima tokio vaiko sutrikimo konkrečiu diagnozavimu: kreipiasi į vietinį psichiatrą, vėliau kreipiasi/registruojasi į Vaiko raišbos centrą Vilniuje; Toliau elgiamasi pagal rekomendacijas - nukreipiamas vaikas į švėkšnos mokyklą, gydomas N. Vilnioje ar kt.</p>	<p>Užtikrinti šių vaikų ir kitų vaikų saugumą yra labai sunku - tai ir yra didžiausia problema! VGN prašo policijos pagalbos (nes dažnai tokie vaikai pabėga), tokį vaiką prižiūrėti reikia atskiro darbuotojo</p>
<p>60. Zarasų r. sav.</p>	<p>NEATSAKĖ</p>			

Iš viso atsakė 58 savivaldybių VTAS iš 60:

- 11 – tiesiogiai susiduria su problema
- 32 – jau apgyvendinus;
- 15 – nebeturi problemų;
- 2 – neatsakė (Šiaulių miesto ir Zarasų r.)